«Το παλτό», Νικολάι Γκόγκολ, Πειραματική Σκηνή Εθνικό Θέατρο, Οκτώβριος 2003

Οι θεατρικές διασκευές μυθιστορήματος ή νουβέλας είναι αδιαμφισβήτητα ένα δύσκολο πόνημα, γιατί ενέχουν διλήμματα και κινδύνους. Δίλημμα για το αν πρέπει ή όχι ν' ακολουθηθεί η δομή και η χαρακτηρολογική ανέλιξη των ηρώων του πρωτότυπου έργου. Κίνδυνο να εξοστρακιστεί το διασκευασμένο έργο σε αλλότριους δρόμους, κάτω από την υπάρχουσα πίεση και ματαιοδοξία της νέας δημιουργίας. Η ισορροπία είναι λεπτή και απαιτεί ειδικούς χειρισμούς.

Στην προκειμένη περίπτωση η διασκευή της νουβέλας «Το παλτό» του Γκόγκολ από την Νίνα Τσούσοβα ήταν καθ' όλα επιτυχής. Κατόρθωσε να σταχυολογήσει σκηνές από το μικρόκοσμο του ήρωά της Ακάκιου, τέτοιες που να αναδεικνύουν ξεκάθαρα το χαρακτήρα του, αλλά και τον περίγυρό του. Έστησε ένα αυτοτελές θεατρικό κείμενο αριστοτεχνικά, χάρη και στη στέρεη μετάφραση (Λεωνίδας Καρατζάς).

Το πρόβλημα εντοπίζεται στον τρόπο που σκηνοθέτησε. Επηρεασμένη από τις αναλύσεις που θέλουν τον Γκόγκολ σκωπτικό εκφραστή της κοινωνίας της εποχής του, ξεπέρασε κάθε όριο θεατρικότητας και μας έδωσε ένα θέατρο καρικατούρας, κακέκτυπο κλοουνέσκ. Ποδοπάτησε τους χαρακτήρες της, τους απογύμνωσε από τους ανθρώπινους χυμούς τους και μας παρέδωσε ανδρείκελα, μαριονέτες και θέατρο σκιών. Ενταφίασε την ποιητικότητα και το συναίσθημα της μικρής καθημερινής ζωής του άτολμου υπαλληλάκου σε μια σειρά από στεντόρειες φωνές και μιμήσεις χωρίς έρμα. Με λίγα λόγια τέντωσε το σκοινί της αρχικής της πρόθεσης μέχρι που έσπασε.

Ενώ έστησε δεξιοτεχνικά και λιτά το σκηνικό της χώρο (Βλαντιμίρ Μαρτιρόσοφ) καθοδήγησε τους ηθοποιούς σε τέτοια μονοπάτια υποκριτικής ακρότητας, που άγγιζαν την ψευτιά. Κρίμα!

Ο πρωταγωνιστής Νίκος Καρδώνης (Ακάκιος) φαίνεται ηθοποιός με εξαιρετική σκηνική άνεση. Η ερμηνεία του όμως ήταν επιεικώς απαράδεκτη. Ευθύνη τίνος άραγε; Ισοπέδωσε τον τόσο αβανταδόρικο ρόλο του, δεν εκμεταλλεύτηκε το παρουσιαστικό του στο βαθμό που να αποδώσει με ειλικρίνεια τη μιζέρια του άτυχου και άμοιρου αντιγραφέα δημόσιας υπηρεσίας. Έπνιξε κάθε είδους συναισθηματική αλήθεια στις μούτες, στη μπαλαφάρα και στις σπασμωδικές κινήσεις. Οι συνάδελφοί του (Μαρία Σαββίδου, Στάθης Μαντζώρος, Δημήτρης Παπανικολάου) υπερέβαλαν και αυτοί στην ερμηνεία τους, χωρίς να ψάξουν και να αποδώσουν τα βαθύτερα κίνητρα των πράξεών τους. Ηχητική κακοφωνία και πανδαιμόνιο, χωρίς λόγο. Η μουσική (Βλαντιμίρ Πάνκοφ) και οι φωτισμοί (Διονύσης Ευθυμιόπουλος) συνέτειναν στη δημιουργία ατμόσφαιρας.

Αντί να προβληματιστούμε γελώντας πικρά για την τυχόν μιζέρια της καθημερινότητας που βιώνει ο καθένας μας, μπουχτίσαμε από ψεύτικη και προσποιητή υποκριτική τέχνη. Τα πράγματα ήταν απλά και η σκηνοθετική καθοδήγηση τα μετέτρεψε σε «νευροσπαστικά» επεισόδια.